

Az Unitárius Irodalmi Társaság közgyűlése.

Az Unitárius Irodalmi Társaság folyó évi március hó 30-án tartotta meg 1934. évi közgyűlését a kollégium helyiségében dr. Ferenczy Géza elnökle mellett. Dr. Ferenczy Géza megelőző hasábjainkon közölt s részleteiben is gondos és mindenre figyelő elnöki megnyitója után S. Nagy László terjesztette elő a mult év munkásságára vonatkozó főtitkári jelentését, amely részletesen beszámolt a mult év irodalmi eseményeiről s amelyet kivonatosan itt is ismertetünk :

Az Unitárius Irodalmi Társaság munkássága az 1934. évben rendkívül sulyos körülmények között indult meg. Bármilyen hihetetlennek hangzik első pillanatra, a miniszterelnök év végén történt meggyilkolása s az ezt követő állambiztonsági intézkedések rányomták bélyegüket a Társaság életére is, nagymértékben hallgatásra kényszerítették s emiatt felolvasó üléseink megtartását ez évben mellőznünk kellett. Még egy szomorú esemény ért mindjárt az év elején: január hónapban elhunyt Csifó Salamon, éppen akkor, amikor ígéretét birtuk már, hogy a jövőben tevékenyebb munkásságot fog szentelni Társaságunk javára. Ezek a kedvezőtlen események lehangoltságot idéztek fel pillanatnyilag, de aztán a kötelességteljesítés tudata felülemelkedett a nyomottságon s február hónapban megpróbáltuk cselekvőbb életbe kezdeni.

Február 6-án tartott választmányi ülésünkön dr. Ferenczy Géza főgondnok, áldozatkész elnökünk kiegészített pályadíjára kiirtuk Jakob Elek életrajzának elkészítését. A pályázat határidejét 1935 március 1-re tűztük ki. A tevékenyebb munkavágy során március hónapban újabb s örvendetes esemény adott biztató erőt számunkra. A Petőfi Társaság levelezőtagjává választotta Gyallay Domokost s a választás folytán rááramló fényből néhány sugár biztatóul Társaságunkra is vetődik.

A szellem és életerő tovább égő lángja ezután már gyakrabban lobbant fel. Megjelentettük Erdő János összeállításában a Keresztény Magvető új tárgymutatóját, az év folyamán pedig mind

sűrűbben megjelent könyvek sorozata már bizonyosságot tesz amellett, hogy Társaságunk az adott lehetőségek között valóban igyekszik eszmei célját teljesíteni s ha ezidő szerint több anyagi módot nem is nyújthat, de fenntartja, ápolja, kialudni sohasem hagyja azt az unitárius szellemet, amelynek hitünk szerint világotlania kell s amelynek minél szélesebb területen kell hordoznia fényét.

Ha mindehhez hozzávesszük, hogy egyházi sajtónk is törés nélkül végezte mindenik lapjával a maga feladatát, sőt az Unitárius Közlöny külön zenemellékletet is ad ki, az Unitárius Naptár nagy példányszámra emelkedett, a fiatalság pedig a Kévekötésben egyre komolyabb és rendszeresebb munkát végez, az Unitárius Egyház és Unitárius Szószék öntudatosan tölti be hivatását, a legtárgyilagosabb igazsággal kell megállapítanunk, hogy az unitárius eszme él, dolgozik, erőt feszít irodalmi téren is s hogy az a cél, amelyet az Unitárius Irodalmi Társaság tűzött maga elé, egyre eredményesebb és dúsabb termést érlel nemcsak hitelveink, de az egész erdélyi és egyetemes magyar művelődés szolgálatában és hasznára is.

A főtitkári jelentés után Vári Albert ismertette a Keresztény Magvető helyzetét, a következő részletes jelentés alapján:

„A mai idők az irodalmi törekvéseknek nem igen kedveznek. Nem különösen az olyan magasabb eszményi célokat szolgáló irodalmi törekvéseknek, aminőket a mi Keresztény Magvetőnk is, a mult hagyományaira támaszkodva, állandóan a szeméi előtt tart. Ma az emberek az anyagi világ igényei, gondjai és törekvéseivel sokkal inkább el vannak foglalva, mint hogy a nyugodt szemlélődést és mérlegelést igénylő szellemi fejtegetésekbe belemélyedni tudnának. De kimerült idegeink sem engedik, hogy a lelki élet magasabb kérdései körül hosszasan időzzünk, hanem újabb és újabb területeket keresünk és folytonos kísérletekkel tékozoljuk fogyatékos erőinket. Ez az oka és magyarázata annak, hogy amíg a krajcáros lapok különböző szenzációs híreit mohósággal falja a közönség, addig a tudományos célokat szolgáló folyóiratok kivágtatlanul és porosan hevernek. Amiből az is következik, hogy az olvasók számával arányosan csökken az előfizetők száma s így a mai nehéz időkben fenntartásuk hova tovább nehezebbé válik.

Mindezeket a megállapításokat sajnálattal tapasztaltuk az utóbbi évek alatt a Ker. Magvetővel kapcsolatban is. Igaz ugyan, hogy kitűzött programunkat megvalósíthattuk. Igéretünket beválthattuk.

Az Unitárius Irodalmi Társaság közgyűlése.

Folyóiratunk minden két hónapban a beígért három iv terjedelemben megjelent. Ugy, hogy évenként 276 oldalon 18 nyomtatott ivvel gazdagítottuk az unitárius irodalmat. Azonban ez nem azt jelenti, hogy célunkat elértük volna. Ezzel még csak a régi' alapon állunk. De fejlődés és haladás nem tapasztalható.

Még így is nagy küzdelembe kerül a folyóirat anyagi ügyeinek rendezése. Az előfizetők száma állandóan apad. Ujabb előfizetők pedig egy általán nem jelentkeznek. Amíg a multban, minden intelligens unitárius ember erkölcsi kötelességének tartotta, hogy előfizetésével sőt pártoló díjával az unitárius irodalmat elősegitse, addig ma — tisztelet a kivételeknek — különböző ürügyek alatt kilépnek az előfizetők sorából. A rossz gazdasági helyzet sok mindent megmagyaráz. De mégis, hogy éppen avval kezdje valaki a takarékoskodást, hogy megfossa magát a szellemi tápláléktól s elszakadjon egyháza és vallása kultur-közösségtől, ez mégis érthetetlen. Pedig a valóság sok esetben ez. Sajnálattal bár, de mégis ki kell mondanom, hogy erdélyi tanítóink közül egyetlen egy sincs az előfizetők sorában. Az egyházközségeknek a párochiális könyvtárak részére egy ideig küldöttük, elfogadni elfogadták, azonban többszöri felszólításunkra sem fizettek, úgy hogy a tetemes hátrálék miatt több helyen be kellett szüntetnünk a küldést. Világi embereink között vannak, akik rendszeren támogatják törekvéseinket, de bizony ezen a téren is keletlen tapasztalataink vannak. A lelkeszi kar — néhány kivétellel — hivatása magaslatán áll s látja azt a fontos hivatást, amelyet ez a folyóirat betölt egyházunkban. Súlyos anyagi helyzetében is meghozta és meghozza áldozatát irodalmunk oltárára.

Itt különösen elismeréssel említem fel Dr. Tóth György budapesti kúriai bíró afiát, aki Magyarországon Dr. Ferenczy Géza elnökünk buzdítására hatásos és sikeres agitációt fejtett ki a folyóirat érdekében, aminek eredménye lett vagy 30 előfizetés.

Miután a nagyobb hátrálékosokat törültük az előfizetők közül, mivel a hátrálékok állandó növelését jónak nem láttuk, most a folyóirat 300 példányban jelenik meg. Ebből küldünk az angol és amerikai egyesületeknek, intézeteknek és íróknak tisztelet példányokat, különböző folyóiratoknak cserepéldányokat és ingyenesen néhány missziói példányt. Az így megmaradt példányokért sem kapjuk meg rendszeren az előfizetési díjakat. Ugy, hogy a rendes előfizetők száma a 180 - 200-at nem haladja meg.

Hogy tudjuk hát ilyen körülmények között fenntartani a folyóiratot? Ugy hogy a szerkesztés és adminisztrálás munkáját teljesen díjtalanul végezzük. Az írók sem kapnak semmi tisztelet díjat. Sőt ha egyik vagy másik dolgozatából különnyomatot kíván, annak a költségeit maga hordozza. A pénztárnok is teljesen ingyen végzi a számadással járó feladatokat. Csupán Nagy József tanító kap a címzésért és a postai szétküldésért számonkint 100 leit, tehát egy évre 600 leit. Ezen kívül az összes előfizetési díjakat a nyomdai és posta költségek emésztik fel. Így is örvendünk, ha nem kell az U. I. T. alapjaiból ráfizetni. A postával sok kellemetlenségünk és tárgyalásunk volt. A végén mégis megvonták azt a kedvezményt, hogy mint folyóiratot, hirlapi tarifa szerint szállítsák azon a címen, hogy a postai szabályzat szerint csak az tekintendő folyóiratnak, amely minden hónapban megjelenik.

Ami a folyóirat szellemi részét illeti, arra nézve nem sok jelenteni valóm van. Amint eredeti programmunkban is jelzve volt, két szélsőséget kerülni óhajtunk. A destruktív, a romboló munkát és a megcsontosodott konzervatívizmust. E két szélső határon belül szabad teret engedünk minden építő és fejlesztő megnyilatkozásnak s főtörekvésünk az, hogy a legjobbat adjuk. Igaz, hogy e tekintetben az írók belátására is vagyunk utalva, mert fizetni nem tudunk s ezért nagyon nem is rendelkezhetünk. Legfennebb az irányítás és tanács lehet a szerkesztő feladata és kötelessége.

Vannak, akik kifogásolják a hosszabb s különösen a folytatásokban megjelenő cikkeket. Igaz, hogy a folyóirat népszerűségének jelenleg hasznára volna, ha rövid s a mindennapi élettel kapcsolatos aktuális cikkeket hozhatnánk. Azonban tekintettel arra, hogy ez az egyetlen folyóiratunk, amelyben tudományos kérdéseket fejtegethetünk, amelyeknek beható tárgyalása nagyobb teret vesz igénybe, tekintettel arra, hogy a Keresztény Magvető nem csak a jelennek, hanem inkább a jövőnek szól: nem zárkozhatunk el a terjedelmesebb dolgozatok közlése előtt sem. Magam sokszor tapasztalom, hogy mennyi haszna van a régebbi kötetekben megjelent egy-egy folytatásos dolgozatnak, amely egy tudományos kérdést behatóan tárgyal.

A Keresztény Magvető füzetei címen az utóbbi évben a következő füzetet adtuk ki: Dr. Boros György. „Vallásos szokások és szertartások az unitárius egyházban.”

Végül köszönetet mondok azoknak a munkatársaknak, akik

Az Unitárius Irodalmi Társaság közgyűlése.

dolgozataikkal felkerestek és azáltal gazdagítani kívánták irodalmunkat. Kérem továbbra is szíves támogatásukat; mert az írás és a betű az, ami korunk szellemét megőrzi az utódok számára és egy tisztább és jobb jövő utját egyengeti. Az olvasókat pedig arra kérem, hogy ne sajnálják az áldozatot az egyházi irodalomtól, hanem térjen vissza az a régi unitárius szellem, amikor minden intelligens unitárius ember erkölcsi kötelességének tartotta a Keresztény Magvetőre előfizetni.

Kérem jelentésem szíves tudásul vételét.“

Ezután Hadházy Sándor pénztáros tette meg jelentését a pénztári helyzetről. Bevétel volt 1934-ben 355.886 leu, kiadás 46.536 leu, maradvány 309.350 leu. A társaság vagyona takarékpénztári könyvekben és készpénzben 311.335 leu, amelyből a gazdasági helyzet folytán érzékeny veszteség érheti a Társaságot. A számadást Vári Albert alelnök felülvizsgálta és rendben találta. Az 1935. évi költségelőirányzat a következő: Bevétel Keresztény Magvető előfizetési díjában 40.000 leu. Kiadás Keresztény Magvető kiadási költségeire 40.000 leu.

A közgyűlés a jelentéseket, valamint a pénztári számadást és a költségelőirányzatot elfogadta.

A Jakab Elek életrajzára kiírt pályázat eredményét Benczédi Pál ismertette. Egy pályamunka érkezett be: „Első nagy kötelességünk . . .“ stb. (Locke) jeligével. Bírálok szerint a pályamunka Jakab Elek életét és munkásságát krónikás modorban, évről-évre tárgyalja. Ami magát az élettörténetet illeti, azt többé-kevésbé sikerült megoldania, de többe szeretnénk látni Jakab Elek egyéniségéből, lángoló lelkéből. Munkásságát ismerteti, de nem ad róla általános, összefogó, jelentőségét megmutató áttekintést. Adós marad Jakab Elek értékelésével is, valamint unitárius történetírói fontosságával. Az összegyűjtött anyag és szerző szorgalmas munkássága megérdemli az elismerést, de a pályázat célkitűzése, valamint Jakab Elek jelentősége is nagyobb értékű, átfogóbb munkát vár. Bírálok jelentése alapján a közgyűlés a pályamunkát nem tartotta kielégítőnek, de 1000 leu szorgalmi díjjal tüntette ki, egyben elhatározta, hogy a pályázatot újra kiírja.

Dr. Ferenczy Géza elnök bemutatja ezután dr. Ferencz József isk. f. ü. gondnokafia levelét, melyben közli, hogy néhai édesatyja, nagyvő Ferencz József püspökünk születésének századik évfordu-

Áz Unitárius Irodalmi Társaság közgyűlése.

lója alkalmából, mely ez év augusztus 9-én van, a család óhajtására szeretné megírtni édesatyja életrajzát. Ezen tervük végrehajtására az U. I. T.-ot kéri fel, közölve, hogy hajlandó a mű költségeit is fedezni, egyben véleménye szerint, mint arra legkiválóbbat, ajánlja a mű megírására dr. Gál Kelemen alelnökünket. Dr. Ferenczy Géza a közgyűlés nevében is felkéri dr. Gál Kelemen e valóban szép és nemes munka vállalására. Gál Kelemen készséggel fogadja a megbízást. Közgyűlés a további teendők végzésével a választmányt bizza meg.

Ugyanebből az alkalmából Ferencz József akadémista afia is küldött egy megkeresést az U. I. T.-hoz, amelyben az angol-amerikai-magyar unitárius kapcsolatok még erősebbé tételére ajánlja, hogy a Társaság adjon ki egy angol nyelvű könyvet, amelyben az unitárius vallás és a magyar unitárius egyház történelme, multbeli és jelen helyzete, egyházi, társadalmi és iskolai állapota stb. nyerne részletes ismertetést képekkel, illusztrációkkal. A mű kidolgozására vonatkozóan tervezetet is közöl. A közgyűlés dr. Ferenczy elnök ajánló szavai után örömmel fogadja Ferencz József afia előterjesztését és tanulmányozás és megvalósítás végett áttette a választmányhoz.

Ezután az eltávozott Kovács Kálmán helyére a közgyűlés Beniczédy Pált választotta meg ellenőrnek az általános tisztujtásig, egyben választmányi tagokul megválasztotta Ürmösi Károly és Gálfalvi Samu fiait, levelező tagul dr. Iván Lászlót, rendes tagnak Fikker Jánost, a művészeti osztály tagjául Kovácsy Pált.

Kötelességünknek tartjuk néhány szóval a közgyűlésen elhangzott érdemes felszólalásokra szintén kitérni. Kiss Sándor tagtársunk felszólalásából azt a lényegyet, amely a nép felé hajló munkosság támogatására hívta fel figyelmünket, készséggel tesszük magunkévá. Kovács Lajos tagtársunk felszólalására megjegyezhetjük, hogy Társaságunk elnöksége foglalkozott már a tovább szervezkedés kérdésével és ezt, amennyire a külső és belső körülmények lehetővé teszik, keresztülviszi. A Társaság vezetősége készséggel fog megragadni minden aikalmat, amely tetterősebb életet ígér, szívesen fogad és kér ehhez minden jószándéku tervet. Épen így célkitűzéseink közé tartozik Fikker Jánosnak ez a kívánsága is, hogy az egyesek által megjelentetni óhajtott műveket a kiadásban segítsük, ahogy a gazdasági helyzet engedi.

I R O D A L O M.

Szent-Iványi Sándor: „Világosság felé...“ Beszédek, elmélkedések. 16° 222 l. Cluj, „Orient“-nyomda, 1935.

Örömmel láttuk viszont ezeket a beszédeket, amelyeknek nagy részét a szószékről elhangzani is hallottuk. A Szent-Iványi Sándor kellemes csengésű hangja, szónoki előadása különös színt, mélységet és melegséget kölcsönöz beszédeinek. Ugy, hogy azok hallgatása mindig visszhangot ébreszt a lelkekben. De olvasásuk sem marad nyomtalanul a gondolkozó ember lelkében. Nem a szó igazi értelmében vett egyházi beszédek. Az író maga úgy jellemzi, hogy „elmélkedések.“ De nem üres szószaporító okoskodások, hanem egy vallásos lélek mélységeiből jövő gondolatok. Mindig van mondanivalója s gondolatainak megtalálja a megfelelő formát. Jellemző képei és hasonlatai mindig élesen bevilágítanak az elvont eszmékbe és gondolatokba. Nyelvezete inkább elbeszélő, mint szónoki; de mindig izléses, emelkedett és szép. Az itt közölt 22 beszéd változatos tartalmában, gondolkodó és hívő lélekről, írói készségről tessen bizonyóságot. Olvasásuk lelki építéssel jár. Megrendelhető az Unitárius Iratterjesztőnél. Ára 90 leu.

Dr. Jancsó Elemér: „Az erdélyi magyar lira tizenöt éve.“ A fiatal tanár és irodalomtörténész könyve dióhéjban foglalja össze mindazt, amit a művelt közönségnek általában tudnia kell az impériumváltás után megszületett és kibontakozott erdélyi líráról. A munka inkább a pontos beszámolás jellegét viseli magán, mint az irodalmi kritikáét, de amint az író könyve előszavátán mondja, az volt a célja, hogy az irodalom megismerését segítse elő és ezáltal kényszerítse az olvasóközönséget állásfoglalásra. Aki azonban ennek a könyvnek az alapján ismerné csupán az erdélyi lírát, nem lenne tulságosan feljogosítva arra hogy ítéletet mondjon, állást foglaljon. Ez nem a Jancsó Elemér hibája, hanem a tárgyban leli magyarázatát. Száz és egynéhány oldalon nem lehet hű és tiszta képet adni